

Gonca EROL

**AMERİKA BİRLEŞİK
DEVLETLERİ'NDE
GERİ ÇAĞIRMA HAKKI
Kavram, Tarihçe ve Uygulama**

onikilevha
KİTAP VE YAYINLAR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1
I. Çalışmanın Konusu ve Amacı.....	1
II. Çalışmanın Kapsamı.....	4
III. İnceleme Planı.....	7

BİRİNCİ BÖLÜM GERİ ÇAĞIRMA HAKKINA İLİŞKİN KAVRAMSAL, TEORİK VE TARİHSEL ÇERÇEVE

I. TANIM VE KAVRAMLAR.....	11
A. Geri Çağırma Hakkının Tanımlayıcı Unsurları.....	11
1. Hakkın Muhatabı: Kamu Görevlileri ve Kamu Organları	12
2. Hakkın Öznesi: Seçmenler	18
3. Hakkın Konusu: Kamu Görevlisinin Olağan Görev Süresi Dolmadan Görevden Alınması.....	22
B. Geri Çağırma Hakkı Tanımı	23

C. Geri Çağırma Hakkının Amacı ve İşlevleri	25
D. Geri Çağırma Hakkının Niteliği	26
1. Bir Katılma Hakkı Olarak Geri Çağırma	26
2. Bir Doğrudan Demokrasi Aracı Olarak Geri Çağırma	26
a. Klasik Sınıflandırmada Doğrudan Demokrasi ve Geri Çağırma.....	27
b. Modern Doğrudan Demokrasi ve Geri Çağırma Hakkı.	28
3. Temsili Demokrasiyi Düzelten/Onaran Bir Araç olarak Geri Çağırma.....	33
II. TEORİK TEMELLER.....	34
A. Temeldeki Ayrışma: Farklı Temsil Anlayışları.....	34
B. Geri Çağırma Hakkı Lehindeki ve Aleyhindeki Argümanlar.....	39
1. Geri Çağırma Hakkı Aleyhinde İleri Sürülen Argümanlar ..	40
a. Geri Çağırma Hakkı Temsili Demokrasi İlkesine Aykırıdır; Temsili Sistemi Tahrip Eder.....	40
b. Geri Çağırma Tehdidi Temsilcilerin Bağımsızlığını Yok Eder; Onları Seçmenleri Ne Diyorsa Onu Yapan Kuklalara Dönüştürür.	43
c. Geri Çağırma Hakkının Varlığı, İşin Ehli Uzman Kişilerin Kamu Görevlerine Talip Olmaktan Çekinmelerine Yol Açar.	45
d. Geri Çağırma, Gerektiğinde Uzlaşarak ve Taviz Vererek Karar Alabilmeyi Engeller; Toplumunu Kutuplaştırır, Gerginlikleri Artırır.	47
e. Geri Çağırma Hakkı Seçmenlere Kaldırabileceklerinden Daha Ağır Bir Yük Getirir.	48
f. Geri Çağırma Masraflı Bir Usuldür; Ayrıca Gereksizdir Çünkü Görevden Almada Daha Tercih Edilir Başka Yöntemler Zaten mevcuttur.....	49
g. Geri Çağırma İstismara, Art Niyetli ve Yanlış Kullanımlara Açık Bir Araçtır.	50
2. Geri Çağırma Hakkı Lehinde İleri Sürülen Argümanlar	51

- a. Geri Çağırma Hakkı, Kamu Görevlileri Üzerinde Halkın Sürekli ve Doğrudan Denetimine İmkan Sağlar. 53
- b. Geri Çağırma, Kamu Görevlilerinin Halkın Talep ve İhtiyaçlarına Daha Fazla Yanıt Verir Olmalarını Sağlar. 55
- c. Geri Çağırma, Özel Çıkar Çevrelerinin, Zengin ve Nüfuzlu Kesimlerin Kamu Görevlileri Üzerindeki Etkisini Azaltmaya Yardımcı Olur. 57
- d. Geri Çağırma, Uzun Görev Sürelerinin Ortaya Çıkardığı Sakıncaların Giderilmesine Yardımcı Olur. 59
- e. Geri Çağırma, Toplumda Biriken Öfke ve Kırgınlıkların Demokratik Bir Biçimde İfade Edilmesine İmkan Sağlar. 60
- f. Geri Çağırma, Seçmenlerin Siyasal Olarak Eğitimine Katkı Sunar, Siyasal Alana Olan İlgi ve Katılımlarını Artırır; Vatandaşlık Bilincini Geliştirir. 62

III. ABD'DE GERİ ÇAğIRMA HAKKININ TARİHÇESİ VE GELİŞİMİ.....	64
A. Tarihsel Öncüller	64
B. ABD'de Geri Çağırma Hakkının Kökeni.....	69
1. Amerikan Bağımsızlık Savaşı ve ABD'de Geri Çağırma Hakkının İlk Nüveleri	71
2. Federal Anayasanın Hazırlanması ve Kabulü Sürecinde Geri Çağırma Hakkı.....	74
3. ABD Kurucularının Gözünden Temsil, Çoğunluk Kuralı ve Emredici Vekalet	81
a. Yönetenlerin Rızası Kuramı ve Temsil.....	81
b. Temsilcilere Talimat Verme Hakkı	84
c. Çoğunluk Kuralına Karşı Duyulan Korku	88
C. İlerlemeci Dönem ve Modern Anlamda Geri Çağırma Hakkının ABD Siyasal Sistemine Giriş.....	90
1. "Her Şeye Kadir Yasama" Anlayışından Yasama Yetkilerinin Sınırlandırılmasına.....	91

2. ABD’de Doğrudan Demokrasi Talebini Ortaya Çıkaran Sosyal, Ekonomik ve Siyasal Koşullar	99
3. İlerlemeci Dönem ve Doğrudan Demokrasi Hareketlerinin Ortaya Çıkışı	105
a. İsviçre Örneğinin Amerikan İlerlemeciler Üzerindeki Etkisi	107
b. Doğrudan Demokrasi Talep Eden Derneklerin Kuruluşu	109
c. Doğrudan Demokrasi Hareketinin Bileşenleri	111
d. Doğrudan Demokrasi Hareketi İçerisinde Geri Çağırma Hakkının Yeri.....	113
4. Modern Anlamda Geri Çağırma Hakkının Amerikan Siyasal Sistemine Girişi.....	115
a. Los Angeles Şehir Tüzüğüne Geri Çağırma Hakkının Eklenmesi.....	115
b. Los Angeles’tan Diğer California Şehirlerine Hakkın Yayılımı.....	122
c. California Eyalet Anayasasına Geri Çağırma Hakkının Eklenmesi.....	126
D. Geri Çağırma Hakkı Mücadelesinin Zayıf Noktası Hakimlerin Geri Çağırılması Tartışması	132
E. Geri Çağırma Hakkının İlerlemeci Dönem Sonrası Gelişimi ve Bugünkü Durum	148

İKİNCİ BÖLÜM

ABD’DE GERİ ÇAĞIRMA HAKKININ HUKUKİ ÇERÇEVESİ

I. GERİ ÇAĞIRMA HAKKININ DÜZENLENMESİ.....	154
A. Hakkın Hukuki Dayanakları	154
1. Geri Çağırma Hakkının Kaynağı olarak Eyalet Anayasaları	155

2. Hakkın Kaynağı olarak Eyalet Yasaları.....	160
3. Hakkın Kaynağı Olarak Yerel Yönetim Tüzükleri	160
B. Hakkın Kapsamı.....	161
1. ABD’de Devlet Örgütlenmesi ve Kamu Görevlileri.....	163
a. Federal Yönetim ve Federal Düzeyde Kamu Görevlileri	163
b. Eyalet Yönetimleri ve Eyalet Düzeyinde Kamu Görevlileri	164
c. Yerel Yönetimler ve Yerel Düzeydeki Kamu Görevlileri	166
i. County yönetimleri.....	166
ii. Belediye yönetimleri (şehir (city), kasaba (town), köy (village) vb.)	168
iii. Özel Bölgeler (Special Districts).....	172
iv. Okul Bölgeleri (School Districts)	172
2. Geri Çağırma Hakkı Kapsamındaki Kamu Görevlileri.....	173
a. Yerel Yönetim Düzeyindeki Kamu Görevlileri Bakımından Geri Çağırma Hakkının Kapsamı.....	174
b. Eyalet Düzeyinde Kamu Görevlileri Bakımından Geri Çağırma Hakkının Kapsamı.....	182
c. Federal Düzeyde Kamu Görevlileri Bakımından Geri Çağırma Hakkının Kapsamı.....	183
C. Hakkın Erişilebilirliği	192
D. Geri Çağırma Hakkının Sınırları.....	197
1. Bir Kamu Görevlisi Ancak Belli Bir Süre Görev Yaptıktan Sonra Geri Çağırma Talebine Konu Edilebilir. ..	197
2. Kamu Görevlisinin Olağan Görev Süresinin Dolmasına Belli Bir Süre Kala Geri Çağırma Başvurusu Yapılamaz. ..	198
3. Aynı Görevli Hakkında Birden Fazla Kez Geri Çağırma Talebinde Bulunulabilmesine Getirilen Sınırlamalar	199
E. Geri Çağırma Hakkının Nitelendirilmesine İlişkin Farklı Yaklaşımlar	201
1. Geri Çağırma Hakkını Saf Siyasal Bir Usul Olarak Nitelendiren Yaklaşım.....	203

2. Geri Çağırma Yarı-Siyasal Bir Usul Olarak Nitelendiren Yaklaşım.....	206
3. Geri Çağırma Yarı-Yargısal Bir Usul Olarak Nitelendiren Yaklaşım.....	208
II. GERİ ÇAĞIRMA USULÜ.....	208
A. Saf Siyasal Yaklaşımı Benimsemiş Eyaletlerde Geri Çağırma Usulü	209
1. Başvuru Aşaması	210
a. Başvurucular.....	211
b. Başvuru Yapılan Makam.....	213
c. Başvurunun İçeriği ve Şekil Şartları	213
d. Başvuru Dilekçesinin İncelenmesi	214
e. Geri Çağırma Dilekçesinin Hazırlanması ve/veya Uygun Bulunması.....	216
f. Geri Çağırma Dilekçesinin İçeriği	216
2. İmzaların Toplanması ve Denetimi Aşaması.....	218
a. İmza Toplama Usulü ve İmza Toplayıcılar	218
b. Geri Çağırma Kampanyasının Örgütlenmesi	220
c. Dilekçenin İmzalanması.....	221
d. İmzaların Toplanmasında Süre Sınırlaması.....	221
e. İmzaların Teslimi ve Doğruluklarının Denetimi.....	222
f. Yeterli Sayıda Geçerli İmzanın Bulunmaması Hali.....	224
g. Yeterli Sayıda Geçerli İmzanın Bulunması Hali	225
h. Seçim Kararı Alınması ve Seçim Tarihinin Belirlenmesi	226
3. Seçim Aşaması	227
a. Seçim Usulleri	227
i. Seçmene Sadece Geri Çağırma Sorusunun Yöneltildiği Usul.....	227
ii. Doğrudan Adaylar Üzerinden Geri Çağırma Seçiminin Yapılması	228

iii. Aynı Seçimde, Hem Geri Çağırma Oylamasının Hem De Geri Çağırma Halinde Boşalacak Yerin Doldurulmasına Yönelik Oylamanın Yapılması	229
iv. Geri Çağırma Oylaması ile Boşalan Yerin Doldurulmasına İlişkin Oylamanın Ayrı Ayrı Seçimler Olarak Farklı Zamanlarda Yapılması.....	230
b. Seçim Sonucunun Belirlenmesi Yöntemi	231
c. Geri Çağırma Kararının Geri Çağrılan Görevli Bakımından Sonuçları.....	232
B. Yarı-Siyasal Yaklaşımı Benimsemiş Eyaletlerde Geri Çağırma Usulü	233
C. Yarı-Yargısal Yaklaşımı Benimsemiş Eyaletlerde Geri Çağırma Usulü	238
1. Minnesota'da Uygulanan Geri Çağırma Usulü	239
2. New Mexico'da Uygulanan Geri Çağırma Usulü.....	240
3. Georgia'da Uygulanan Geri Çağırma Usulü	241
4. Washington'da Uygulanan Geri Çağırma Usulü.....	243

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD'DE GERİ ÇAĞIRMA HAKKININ UYGULAMASI

I. UYGULAMADAN ÖRNEKLER.....	245
A. Hakkın Eyalet Düzeyindeki Görevlilere Karşı Uygulaması.....	248
1. Eyalet Valilerine Karşı Geri Çağırma Hakkının Kullanımı	250
a. Vali Frazier'ın Geri Çağırılması (North Dakota – 1921)	253
b. Vali Willams'a Karşı Geri Çağırma Girişimi (Arizona – 1972)	256
c. Vali Mecham'a Karşı Geri Çağırma Girişimi (Arizona – 1987).....	257
d. Vali Davis'in Geri Çağırılması (California – 2003).....	260

e. Vali Walker'a Karşı Geri Çağırma Girişimi (Wisconsin – 2011)	266
2. Diğer Yürütme Üyelerine Karşı Geri Çağırma Hakkının Kullanımı	267
3. Yasama Üyelerine Karşı Geri Çağırma Hakkının Kullanımı	270
B. Hakkın Yerel Düzeydeki Görevlilere Karşı Uygulaması	278
1. Yerel Yönetimlerde Geri Çağırma Hakkının Kullanımına Kaynaklık Eden Nedenler	281
a. Görevi Kötüye Kullanma ve Güveni Suiistimal Hallerine Dayanan Geri Çağırma Girişimleri.....	282
b. Görevlinin, Seçmenin Güvenini ve Makamın İtibarını Zedeleyen, Özel Yaşamındaki Davranışlarının Neden Olduğu Geri Çağırma Girişimleri.....	287
c. Mali Konularda Kötü Yönetim İddialarına Dayanan Geri Çağırma Girişimleri.....	289
d. Mali Konular Dışındaki Politikalara İlişkin Anlaşmazlıklardan Kaynaklanan Geri Çağırma Girişimleri.....	292
e. Görevlilerin Seçmenlerin Taleplerine Karşı Duyarsız Olması; Halkla Kötü İlişkiler Kurması Gerekçelerine Dayanan Girişimler	297
f. Kamu Görevlileri Arasındaki Siyasi Çekişmelerden Kaynaklanan Geri Çağırma Girişimleri	302
C. Hakimlerin Geri Çağırılması Uygulaması.....	304
1. Hakimlere Karşı Geri Çağırma Uygulamasından Örnekler	306
a. San Francisco Belediye Mahkemesi Hakimi Charles Weller'ın Geri Çağırılması (California - 1913)	307
b. Dane County Hakimi Archie Simonson'ın Geri Çağırılması (Wisconsin - 1977).....	307

c.	Orange County Superior Court Hakimi M. Marc Kelly'nin Geri Çağırılması Girişimi (California - 2015)	308
d.	Santa Clara Superior Court Hakimi Aaron Persky'nin Geri Çağırılması Girişimi (California - 2017)	311
e.	Los Angeles Superior Court Hakimi Joyce Karlin'in Geri Çağırılması Girişimi (California - 1992)	314
f.	Los Angeles County Superior Court Hakimlerinin Geri Çağırılması (California - 1932)	315
2.	Hakimlerin Görevden Alınmasında "Retention Seçimi" Usulü	315
a.	Bir Örnek: Alaska'da Retention Seçimi Usulü	317
b.	Retention Seçimlerinin Geri Çağırma Gibi Kullanılması	318
II.	UYGULAMANIN DEĞERLENDİRİLMESİ	323
A.	Hakkın Kullanım Sıklığı	323
1.	Hakkın Kullanımına İlişkin Rakamsal Veriler	324
2.	Hakkın Seçmenlerce Tutumlu Bir Şekilde Kullanılıyor Olmasının Nedenleri	329
B.	Hakkın Nitelendirilmesindeki Yaklaşım Farklılıklarının Hakkın Kullanımı Üzerindeki Etkileri	332
C.	Hakkın Kötüye Kullanılması	339
D.	Geri Çağırma Hakkının Kullanımında Paranın Rolü	348
E.	Geri Çağırma Hakkı Çoğunluğun Tiranlığına Mı Yol Açmaktadır?	355
F.	Geri Çağırma Hakkının Kamu Görevlileri Üzerindeki Etkisi	364
G.	Geri Çağırma Masraflı Bir Usul Müdür?	366
H.	Hakimlerin Geri Çağırılması Uygulamasına İlişkin Değerlendirmeler	369
1.	Geri Çağırma, Hakimlere Karşı Çok Nadir Olarak Kullanılmaktadır	370

2. Hakimler Siyasal Amaçlarla yahut Toplumdaki Duygusal Reaksiyonların Bir Sonucu Olarak Geri Çağırma Konu Edilebilmektedir.....	373
SONUÇ YERİNE: TÜRKİYE’DE GERİ ÇAĞIRMA HAKKININ UYGULANABİLİRLİĞİ	377
KAYNAKÇA	403
EKLER.....	453